

Regimul prepozițiilor în traducerea documentelor europene din engleză în română

Teodora GHIVIRIGĂ

Perspectiva integrării europene impune, după cum se știe, o permanentă și susținută activitate de traducere a unei cantități impresionante de documente ale Uniunii Europene, documente ce conțin în marea lor majoritate texte referitoare la legislația Uniunii (aparținând, deci, stilului administrativ-juridic) și texte ale unor programe, regulamente de funcționare, manuale și ghiduri de utilizare, locuri ale interferenței stilului juridic – aici și în varianta sa administrativă cu o subvariantă a stilului științific, și anume cea economică. De accesibilitatea acestor documente pentru actorii integrării – instituții ale statului, organizații non-guvernamentale, agenți economici din România –, de o corectă transmitere a informației către aceștia depinde (alături, firește, de alți factori) succesul integrării; este ușor de evaluat, chiar pentru un profan, importanța vehiculării unor informații corecte – de exemplu, în manualele de accesare a fondurilor din diferitele programe europene. Trebuie precizat de la început că prin „corectitudine” se au în vedere două aspecte: pe de o parte, acuratețea traducerii în sensul redării / păstrării informației din limba-sursă, fără distorsionare și, pe de cealaltă parte, încadrarea într-o cât mai mare măsură a textului rezultat în sistemul limbii-țintă, astfel încât acesta să fie recunoscutibil, acceptabil, decodificabil fără efort.

Una dintre dificultățile care apar atât în sfera didacticii limbii engleze pentru studenții a căror limbă maternă este româna, cât și pentru persoanele implicate în procesul de traducere este regimul prepoziției, dificultate manifestată / obiectivată în transferul structurilor care conțin prepoziții din limba-sursă în limba-țintă și în situațiile de interferență între cele două. Diferențele trebuie privite din perspectiva apartenenței la două sisteme diferite: pe de o parte limba română, cu o flexiune bogată, pe de cealaltă parte engleza, limbă de tip analitic, care recurge la modalități precum cele de natură sintactică pentru a indica, de exemplu, relațiile între verb și argumentele sale.

1. Cadru

În parte, aceste diferențe se reflectă și în modul de a descrie și interpreta statutul prepozițiilor în gramatici ale celor două limbi. În limba română, pozițiile pot varia. Una din extreme este aceea de a nu recunoaște nici un fel de semantism al prepozițiilor (Dimitriu); ele sunt definite ca fiind „cuvinte ne-noționale neflexibile” (Dimitriu, 1999: 748), fiind privite exclusiv ca „mărci specifice pentru categoria gramaticală a cazului” (Dimitriu, 1999: 750). Exemplele alese sunt destinate să contrazică sensuri ca cel de interioritate descris pentru prepoziția *în*, ignorând caracterul polisemantic al multor prepoziții. O interpretare diferită (D. Irimia), acceptând existența unui plan semantic, nuanțează, subliniind omonimia între prepoziția ca element relațional și echivalentul său cu valoare de morfem de caz sau constitutiv al unor forme verbale (supin, infinitiv),

indicând și alte valori (modalizator, marcă a unor funcții sintactice), dar și caracterul „lipsit de autonomie” al semantismului prepoziției, el neputându-se obiectiva decât în asociație cu termenul pe care aceasta îl precede, precizând că, „conținutul semantic deplin, bine determinat al funcției sintactice este asigurat de raportul semantic *prepoziție - substantiv (adverb)*” (Irimia, 1997: 317). Alte poziții (A. Bidu-Vrânceanu, G. Pană-Dindelegan) descriu dubla postură a prepoziției, ca marcă morfologică a cazurilor genitiv și dativ (*a* și *la*) și a complementului direct (*pe*), ca marcă morfologică și sintactică (*a* prepoziției *a* din componența infinitivului și *de* din componența supinului), cazuri în care este considerată ca vidă semantic, dar și postura sa de purtătoare de informație semantică – cu referire în special la prepozițiile cu sens spațial și temporal și cu precizarea că „selecția prepoziției este justificată *strict semantic* (s.n.), alegerea unei prepoziții sau a alteia depinzând de sensul pe care vorbitorul dorește să-l introducă” (Pană-Dindelegan, 2003: 165-166). În aceeași linie se înscrie și poziția exprimată de Robu și Iordan, care propun o configurare a semantismului prepozițiilor prin analiza componențială, pornindu-se de la acceptarea existenței unei semantici a acestei părți de vorbire și identificându-se (pe baza unui studiu citat al Laurei Vasiliu) două tipuri de trăsături semantice, intrinseci și de transfer, a căror prezență și combinatorică este indicată în analiza câtorva prepoziții, de exemplu „cătore” / „spre”: Exterioritate + Direcționare + Orientare, sau „din”: Interioritate + Limita inițială + Îndepărtare + Direcționare. Se face, în plus, remarcă interesantă că terminologia folosită în indexarea trăsăturilor semantice este provizorie și poate fi îmbunătățită. Concluzia capitolului despre prepoziție sintetizează această poziție: „Toate acestea demonstrează că o descriere a prepozițiilor fără referire și la semantica lor rămâne incompletă” (Iordan și Robu, 1978: 522). O asemenea poziție este aptă să explice, de exemplu, selecția prepoziției în exemplele „Se uită la oglindă” și „Se uită în oglindă”, unde nimic altceva decât contribuția semantică individuală a respectivului morfem nu justifică diferența de sens. De asemenea, ea poate permite o analiză a unei sintagme prepoziționale și justificarea aprecierii ca eronată a utilizării unei anumite prepoziții într-un context dat. Aceasta este și poziția în virtutea căreia sunt evaluate exemplele extrase din diferite documente europene.

În engleză, ceea ce în mod curent este desemnat ca prepoziție nu apare descris ca având valoare morfematică decât în câteva cazuri asupra cărora există consens: este vorba de prepoziția *of* ca marcă a cazului genitiv analitic / prepozițional, singurul marcat, de altfel, în sistemul cazurilor în limba engleză; în structurile genitive, capul grupului este antepus numelui în genitiv, exprimat printr-un grup prepozițional cu *of*; există restricții de natură semantică ce orientează selecția numelui în genitiv - cel mai important fiind trăsătura [- animat], el fiind asociat cu obiecte ex. *the gravity of the earth*. Gramaticile de tip tradițional¹ mai includ în aceeași categorie a prepozițiilor - morfem de caz și pe *to* și *for*, deși nu în mod explicit, precizând doar că acestea sunt mărci ale complementului indirect, în termeni exacti, fără a afirma însă în mod direct existența unui caz al persoanei în limba engleză. În afara acestor excepții, prepozițiile sunt descrise din perspectiva unui semantism care se înscrie în câteva concepte largi, precum temporalitate și spațialitate, cele mai remarcabile și mai ușor de identificat, dar și altele, ca instrumentalitatea și cauza (Quirk & al., 1985: 143). Se face și precizarea că

¹ A. J. Thomson & A. V. Martinet, *A Practical English Grammar*, OUP, 1960, 1985.

„sensul prepozițiilor este greu de descris în mod sistematic (s. mea) folosind asemenea etichete”.² În orice caz, semantica prepozițiilor este descrisă printr-un sistem clar de trimiteri la conceptele spațialității, de exemplu, dimensiunile – una, două și trei, respectiv față de un punct, o suprafață și un volum, direcția vs. poziția sau relația față de un punct de referință, prezentată cu termenii *positive* - de apropiere - și *negative* - de îndepărtare (de ex. *to / at, (on)to / on, (in)to / in, away from / off / out of,*) verticalitate vs. orizontalitate (*up / down, above / below, along / across*); alte sensuri referitoare la spațialitate sunt destinația (*across, through, past*), orientarea (*over*) sau difuziunea (*pervasiveness*) (*all over*). Alte concepte exprimate de prepoziție sunt timpul (durata, timpul relativ cu un moment de referință), cauzalitatea, scopul și intenționalitatea, sursa, originea, instrumentul, ingredientul sau materialul, stimulul, asocierea, susținerea și opoziția, excepția, condiția (toate din Quirk, 1985, capitolul 6). Există, firește, și variante ale acestei liste, după cum și terminologia folosită în stabilirea categoriilor poate diferi, nu însă în mod semnificativ³. Trebuie făcută precizarea că prepoziției i se atribuie un rol și în distribuția rolurilor tematice de agent (marcat de prepoziția *by* în structurile pasive), de beneficiar (*beneficiary*), instrument, receptor (*receptor*). În plus, se face distincția între sensul concret (legat de spațialitate și temporalitate) și de cel abstract al prepoziției, iar în Quirk & al. în cazul prepozițiilor cu sens locativ se propune chiar termenul „metaforic” pentru rezultatul acestui proces de abstractizare care poate merge progresiv, de la „în apă mică” *in shallow water* (cu sensul concret al prepoziției „în” *in*) până la cel abstract / metaforic din „[se află] într-o situație dificilă” în *in deep water / in a spot*. (Quirk, 1985: 153) Un asemenea parcurs are la bază, se pare, nu doar o asociere arbitrară, statornicită prin uz în interiorul unui sistem, ci o paradigmă culturală sau chiar experiența fizică comună tuturor ființelor umane - așa cum afirmă Lakoff & Johnson în cartea lor *Metaphors We Live By*. Două dintre tipurile de metafore propuse de cei doi lingviști americani sunt metafora orientatională și metaforă ontologică; le-am selectat pe acestea două pentru a corela modelul metaforic în interpretarea semantismului prepoziției tocmai pentru că, deși ilustrațiile oferite conțin toate părțile de vorbire, ele sunt numeroase și relevante în cazul prepoziției. Metaforele ontologice transferă calitatea obiectuală sau materială unor experiențe umane; între acestea se disting metaforele de conținere (*container metaphors*), prin care întinderile de pământ, câmpul vizual sau chiar unele stări, acțiuni, evenimente pot fi conceptualizate drept conținători sau recipiente (*containers*): „Iese din comă” (*He's coming out of the coma*) sau *They're in love* „Sunt îndrăgostiți”. Metaforele orientatională se bazează pe repere spațiale ca aproape – departe, în față – în spate, centru – periferie, ba chiar pe semantica unor prepoziții omonime cu adverbele: *up* și *down* extinsă în propoziții ca *happy is up; sad is down* sau *having control or force is up; being subject to control or force is down*, cu exemplele „a avea control asupra a ceva sau cuiva” (*I have control over her*) și „a avea pe cineva / situația sub control” (*He is under my control*) (Lakoff & Johnson,

² „it is difficult to describe prepositional meanings systematically in terms of such labels”.

³ Iată o altă listă propusă: – interioritate, exterioritate, superioritate, inferioritate, anterioritate, [posterioritate, proximitate, contiguitate, direcție, separare, opoziția, transversalitatea, verticalitatea, orizontalitatea, circularitatea, indeterminarea, paralelismul, originea, partea – pentru spațialitate și cauza, scopul, sursa, măsura, comparația, rolul, mijlocul, reacția, atribuirea, existența, suportul, opoziția, adiția, înlocuirea, schimbul, referința, contingența, concesiia, statutul, aproximarea – pentru prepozițiile cu referință „abstractă” (*abstract reference*), în Angela Downing and Phillip Locke, 1992, capitolul 13, p. 599-600.

1980: 31, 15). În aceeași linie a unei interpretări a semantismului prepoziției din perspectiva unei extinderi a sensurilor concrete se plasează și Rodney Huddleston și Geoffrey Pullum care, după ce descriu valoarea morfematică a prepoziției „care servește aceleași funcții ca și cazurile inflecționale”⁴ prin sintagma „uz gramaticalizat” (Huddleston & Pullum, 2002: 610), ceea ce presupune că acestea au „roluri sintactice specifice în limbă care nu sunt determinate de sensul lor [prepozițiilor]”⁵ (Huddleston & Pullum, 2002: 647), implicând deci existența unui sens lexical al acestora, discută tocmai valoarea ne-gramaticalizată a unor prepoziții locative prin prisma unei trăsături pe care autorii o numesc „plasticitate a sensului” (*plasticity of meaning*) (Huddleston & Pullum, 2002: 649); autorul (H. Pullum, cel care semnează capitoul despre prepoziție) afirmă că sensul de bază, care este cel locativ, prezintă un considerabil grad de flexibilitate care permite extinderi ale sensului prin metonimie și metaforă (Huddleston & Pullum, 2002: 651). Deși concedes că sensurile non-locative exprimate prin această extindere a sensului au uneori un caracter arbitrar (exemplul oferit mai sus pentru ilustrarea teoriei lui Lakoff & Johnson este selectat și de cei doi autori britanici: anumite stări emoționale sunt privite metaforic drept obiecte-conținători ai persoanei care experimentează acea stare – *be in love, be in pain* – fără ca aceasta să presupună, totuși, o regulă cu aplicabilitate cvasi-generală, în engleză neexistând și expresii echivalente de genul **be in hate*), ei adaugă că majoritatea acestor extinderi de sens pot primi o motivație construită pe baza unor conexiuni de natură conceptuală, referitoare, de exemplu, la perspectivă: îndepărtarea favorizează procesul de abstractizare a unei locații, de transformare a acesteia într-un punct, astfel, *John is in the supermarket* cu punctul de referință în imediata vecinătate a locației poate deveni *John is at the supermarket* dacă vorbitorul se plasează la o distanță mare de acest punct de referință.

Toate aceste puncte de vedere convergente sugerează că selecția prepozițiilor nu se face numai pe baza valorii lor de morfeme, acolo unde diferite prepoziții pot de fapt acționa în aceeași direcție a indicării unui caz, de exemplu acuzativul. Ele trimit, de asemenea, spre caracterul mai concret, mai precis al expresiei în limba engleză și, în același timp, spre o structurare coerentă, în ciuda unui anumit grad de arbitraritate impus de uz, al sensului prepozițional.

2. Obiective

Trasând o paralelă între română și engleză, în vreme ce în unele cazuri se poate vorbi de o suprapunere între cele două limbi (de exemplu, *sub* și *under*, *în fața* și *in front of*), există numeroase situații în care deosebirile conduc la erori, cunoscute celor care se ocupă cu didactica limbii. În vreme ce *to* indică – firește, alături de alte sensuri ale sale – în mod invariabil direcția (în asociere cu verbele de mișcare), iar poziția / locația este exprimată prin *at*, în română prepoziția *la* poate indica în mod egal și direcția, și locația („Plec la București” și „Stau la mătușa mea”), omonimie care conduce la binecunoscuta folosire încorectă a verbelor de mișcare cu prepoziția *at* de către vorbitorii de română care studiază engleza. Diferențele între cele două limbi se manifestă atât la nivelul semanticii fiecărei prepoziții considerate individual, cât și la nivelul distribuției. O altă problemă o reprezintă exprimarea subordonării și a anumitor sensuri prin sintagme neprepoziționale, prezența sau absența prepoziției în cele două limbi, a căror ocurență nu

⁴ „In their grammaticised uses, prepositions often serve the same kind of functions as inflectional cases”.

⁵ „having specific syntactic roles in the language that are not determined by their meanings”.

se suprapune, constituindu-se într-o altă sursă de erori. Astfel, în limba engleză, stabilirea relației de subordonare, ca și exprimarea unor sensuri circumstanțiale se poate face prin juxtapunere, în absența prepoziției. Acesta este cazul complementelor circumstanțiale de timp care conțin deictice (*last, next, this, that*), ca și a celor formate cu ajutorul pronumelui *all*, acestea fiind marcate în special de omiterea prepoziției *for*: *We stayed there all week* „Am stat acolo toată săptămâna”, prepoziție care, altfel, exprimă în mod constant durata. Situația este similară în română, cu toate acestea sunt din ce în ce mai frecvente cazurile în care, sub influența limbii engleze probabil, apar enunțuri de genul „Țineți înghețata la frigider pentru o oră” (în rețete culinare), deși *pentru* nu conține în sfera sa semantică conceptul de temporalitate. Diferitele tipuri de erori în utilizarea prepoziției au fost citate în unele tratate românești care au acordat spațiu și unei gramatici a erorilor, într-o încercare de sistematizare a tipologiei acestora; astfel, în capitolul „Aspecte ale întrebuirii prepozițiilor în limba actuală” din *Limba română contemporană* se disting patru tipuri: a. substituirea unei prepoziții cu o alta, cu sens diferit (de exemplu folosirea lui *datorită* în locul lui *din cauza*, care exprimă un tip diferit de cauzalitate); b. omiterea prepoziției (de exemplu omiterea prepoziției *pe* din structura complementului direct exprimat prin pronume relativ); c. înlocuirea formelor cazuale, mai ales a genitivului, prin construcții prepoziționale; d. nerespectarea regimului gramatical al unor prepoziții (în special abaterea de la regimul cazual al unor prepoziții care se construiesc cu dativul). Aceeași tipologie va fi urmărită și în încercarea de față de a contura regimul prepozițiilor din corpusul de traduceri pe care l-am folosit, cu evaluarea frecvenței diferitelor tipuri de erori.

Traducerea specializată, cu precădere cea care are drept obiect texte ale documentelor europene, prezintă numeroase dificultăți: pe de o parte, este vorba despre volumul mare de material, la care se adaugă, de multe ori problema timpului limitat, a presiunii sub care se face munca traducătorului; pe de altă parte, în cazul documentelor mai lungi, se poate presupune că acționează o echipă, deci apare și problema suplimentară a lipsei de unitate terminologică, a lipsei unificării unor soluții pentru anumite probleme puse de text. Așa se face că în anumite documente înrudite, ca cele folosite în acest articol, același termen - de exemplu, *programme complement* - poate apare în mai multe variante - „complement de program”, „complement de programare” sau chiar o variantă eronată ca „program complement”, aceste variante aflându-se uneori la interval nu mai mare de un paragraf unele de altele. Din aceleași motive apar și erori de diferite categorii, de la improprietatea unor termeni sau sensuri - inexistente în românește - (resurse financiare *indicative* aferente, distribuția *balanței* dintre cele cinci domenii) la forme de acord discutabile (pe analize concrete a efectelor și impacturilor la nivel de măsuri). Corpusul folosit constă din două documente înrudite, Documentul de programare 1 și 2 în variantele engleză și română, accesibile în format electronic. În text, *prepoziție* se referă la orice sintagmă cu rol de prepoziție, indiferent de forma sa.

3. Discuție

Iată, grupate, tipurile de erori prezentate mai sus, cu exemple identificate în textele citate:

a) utilizarea în textul românesc a unei prepoziții al cărei semantism nu înregistrează valoarea prezentă în context. Aceste situații se explică prin preluarea uneia dintre valorile de bază ale respectivei prepoziții în limba-sursă. Rezultatul este încercarea de a impune morfemului din limba română un sens care îi este străin, fapt ce

poate duce eventual la confuzii, dar reprezintă în mod cert o încălcare a normei. Cel mai frecvent în corpusul folosit este cazul prepozițiilor cu sens spațial și valoarea lor metaforică: sub, între, în afara, de-a lungul, în jurul. Iată câteva exemple:

0. primul exemplu citat va relua chiar unul dintre faptele de limbă indicate în *Limba română contemporană* ca nerecomandabile, încadrate la utilizarea unei prepoziții în locul alteia, cu un semantism parțial asemănător: „din” în locul lui „dintre” (...fiecare *din* aceste elemente; ... each of these elements should appear in the evaluation report)

1. planurile înaintate „sub” Obiectivul 1 / *plans to be submitted under Objective 1*

2. [prioritățile de politici specifice care vor reprezenta] principala bază în stabilirea priorităților CSC sau DUP „între” diferitele Obiective / *the main basis for establishing the priorities of the CSFs or SPDs across the different Objectives*

3. potențialul celorlalte intervenții ale Fondurilor Structurale, „în afara” Obiectivului 3 / *cross-links reflecting the potential of the other Structural Fund interventions outside Objective 3*

4. estimări ale alocărilor de fonduri „între” cele cinci domenii de politici, „de-a lungul” celor trei Obiective / *estimates of the allocation of funding between the five policy fields across all three Objectives.*

Se poate observa, de la bun început, o anumită ezitare, indicând disconfortul traducătorului în utilizarea unei prepoziții cu un sens care nu îi este propriu; astfel *across* este tradus ca *între* în exemplul 1 și *de-a lungul* în 4. Sensul prepoziției în engleză este (Oxford English Dictionary / OED): „2. from one side to another side”; utilizarea în asemenea contexte a unor prepoziții cu sens de bază spațial este justificată de prezența unei metafore cognitive de tipul *Documentul este un obiect* care are părți sau componente și poate fi descris în termenii spațialității tridimensionale - de aici utilizarea unor prepoziții ca *across* (transversalitate), *under* (inferioritate) sau *outside* (exterioritate).

În cazurile prezentate se pot propune și variante ameliorate care să echivaleze într-un mod mai exact sensul din engleză, adăugând că această ameliorare la nivel semantic poate însemna o pierdere în termenii conciziei; apreciem totuși că în ierahizarea obiectivelor traducerii, dată fiind natura specială și finalitatea textului, acuratețea primează. În vederea atingerii acestui obiectiv, traducătorul poate recurge la transpoziție sau la transpoziție prin expansiune, cu folosirea altor unități morfologice, cu absența, deci, a prepoziției din textul rezultat. Astfel, în exemplul 1. *under Objective 1*, prepoziția *under* cu sensul „subsumat, clasificat” s-ar putea traduce ca „planuri propuse încadrate în Obiectivul 1 / în cadrul Obiectivului 1”. În exemplul 2, ca și în exemplul 4, *across* cu sensul din OED „from one side to another side” ar putea fi tradus ca „estimări ale alocărilor de fonduri [...] cu referire la toate cele trei obiective”. În exemplul 3, *Structural Fund interventions outside Objective 3*, *outside* cu sensul 4. din OED „all that is left without” ar putea fi tradus printr-o propoziție relativă cu sens negativ, „intervenții ale fondurilor structurale care nu privesc Obiectivul 3”.

b) Omiterea prepoziției în diverse situații sintactice se referă la omiterea în principal a prepoziției din structura pronumelui / adverbului relativ ce introduce o subordonată relativă de tipul „cărțile care i le-am dat”. Exemplele din corpusul folosit nu includ asemenea situații, ci mai degrabă se referă la transferul defectuos al unor structuri caracteristice stilului științific în limba engleză și anume grupurile nominale. Complexitatea structurală – sintactică și semantică – a grupurilor nominale în engleză,

ca și dificultatea decodificării lor chiar de către vorbitorul nativ – a determinat studii și abordări diferite ale acestui tip de structuri: fie de natură semantică, pornind de la tipurile de relații care se pot stabili între elementele componente ale grupului – parte - întreg, origine, scop și utilizator, dar și comparație, compoziție, fie din perspectiva tipurilor de relații sintactice care se stabilesc între componentele grupului (prin metoda parafrazării grupului sub forma unei propoziții). Condiția preliminară în abordarea grupului nominal din perspectiva traducerii este identificarea acestor relații și, mai ales, a capului / centrului grupului, operațiune care poate ridica dificultăți deoarece cele două limbi, engleza și româna, se plasează pe poziții contrastante, româna aparținând tipului *head first*, în vreme ce engleza aparține tipului *head last*. Acest tip de dificultate este cel care conduce la erori ca cele citate mai sus – *program complement* tradus ca „program complement”, conducând la o ambiguitate care, în acest caz, poate prejudicia chiar înțelegerea generală și anume definirea tipului de document numit astfel: este deci vorba de un program - document de bază – sau de un complement - o completare / adăugire / anexă a acestuia?

1. statele membre pot înainta un Plan care să acopere o parte sau toate regiunile lor Obiectivul 1 / Member States may, if they deem it more appropriate, submit a Plan covering some or all of their Objective 1 regions (WP 2).

2. toate regiunile nivelului NUTS II vor primi sprijin tranzițional / entire NUTS II level regions will be granted transitional support (WP 2).

Propunerea de ameliorare pornește de la ideea că, pentru traducerea acestor structuri, este necesară completarea printr-o sintagmă prepozițională pentru a (re)stabili relația de subordonare care este prezentă în varianta engleză: 1. regiunile (care sunt) stipulate în Obiectivul 1; 2. Regiunile de la nivelul NUTS II. Este evident că ceea ce se pierde în aceste variante este concizia, dar nu într-un grad care să justifice o asociere ce nu este caracteristică limbii române. Trebuie spus însă că exemplele de acest tip sunt puține.

c) Înlocuirea formelor cazuale - mai ales genitivul - prin construcții prepoziționale.

0. începem din nou selecția exemplelor cu unul dintre cele trecute pe lista erorilor ca fiind ilustrativă pentru acest tip: O listă *cu* exemple de indicatori / A list *of* examples of possible indicators; acest tip de erori nu face parte dintre cele înregistrate ca nerecomandabile, fiind considerată ca o metodă (acceptabilă eventual) de variere a exprimării pentru evitarea unor șiruri prea lungi de forme genitivale (*Limba română contemporană*, 1985: 278). Se poate presupune totuși din acest citat că atunci când acest imperativ nu este evident, încălcarea statutului prepoziției nu este justificată și, deci, acceptabilă. În plus, în situațiile în care acest adaos prepozițional contrazice semantica cuvintelor care preced prepoziția se impune corecția și restabilirea relațiilor cazuale corecte.

1. proiectele *de* Planuri înaintate *la* Comisie / the draft Plans submitted *to* the Commission (WP2); Analiza rezultatelor *din* evaluări anterioare / Analysis *of* previous evaluation results (WP2); acest document se trimite *la* Comisie / this document is sent *to* the Commission (WP 1).

2. vor reprezenta o îmbunătățire *în* intervențiile anterioare / an improvement *on* past interventions. (WP2).

3. în ce măsură părți individuale ale programului corespund *cu* nevoile prioritare / to what degree the individual parts of the programme correspond *to* the priority needs.

4. Statele membre sunt invitate să aplice un cod adecvat *pentru* fiecare din măsurile propuse în cadrul Complementului de Program. / Member States are nonetheless invited to apply an appropriate code *to* each of the measures proposed (WP 1).

În exemplele de mai sus, genitivul este înlocuit cu forme prepoziționale, ceea ce nu impietează în mod grav asupra înțelegerii textului, afectând totuși, prin încălcarea normei, cursivitatea exprimării și propagând un fapt de limbă impropriu. Sugestiile ameliorative în toate aceste cazuri constau doar din reluarea formei genitivale corecte sau, eventual, din identificarea unor alternative de exprimare. O bună orientare o poate oferi o atentă analiză a textului-sursă, a statutului sintagmei așa cum apare ea în limba engleză. În exemplul 1, unde ar putea apărea două forme genitivale în română, textul englez este construit cu un grup nominal cu subordonare neprepozițională și un verb cu prepoziție obligatorie al cărui echivalent rareori reia aceeași prepoziție în traducere (exemple de tipul *differ from* - „a diferi de”, *boast about* - „a se lăuda cu”, etc. sunt cunoscute celor ce studiază sau predau engleza). Aceasta în cazul în care se justifică totuși prezența unei prepoziții, existând și cazuri ca cel de față care se construiesc în română cu dativul neprepozițional (de exemplu, *comply with* „a se supune + dativ”, *devote oneself to* „a se dedica + dativ”, etc.), ele fiind stabilite prin uz și fiind caracteristice fiecărei limbi în parte. În acest caz, variantele ameliorate ar putea fi: 1. „Proiecte ale planurilor / proiecte de Planuri înaintate Comisiei”; cel de-al doilea caz din exemplul 1 ar reprezenta tocmai o situație de natură să justifice evitarea unei succesiuni de forme genitivale, dar există și alternative la sintagma prepozițională care sunt la fel de naturale: „analiza rezultatelor evaluărilor anterioare / analiza rezultatelor provenite din analize anterioare”, în a doua variantă prepoziția fiind motivată de verbul „a proveni” care selectează în mod firesc pe „din”, indicând sursa. Aceași selecție individuală a prepoziției se aplică și în exemplul 3., unde verbul „a corespunde” selectează dativul și nu o formă prepozițională: „părți ale programului ce corespund nevoilor prioritare”. În exemplul 4 apare suplimentar o ambiguitate datorată posibilității ca grupul prepozițional „pentru fiecare din măsurile propuse” să fie subordonat fie verbului „să aplice”, fie adjectivului participial „adecvat”, ambele selectând forma de dativ; în limba-sursă, ambiguitatea nu există, subordonarea fiind evidentă prin topică (adjectiv postpus capului nominal, situație altfel excepțională în engleză); tot topică este instrumentul care poate rezolva această ambiguitate și în română: „Statele membre sunt invitate să aplice fiecărei măsuri propuse un cod adecvat.” În exemplul 2, varianta ameliorată impune din nou modificarea statutului cazual al sintagmei, respectiv o subordonare de tip neprepozițional cu o formă de genitiv: „vor reprezenta o îmbunătățire a intervențiilor anterioare”. Se poate ca aceste fapte de limbă să reprezinte indicii ale unei tendințe a românei contemporane spre un caracter mai accentuat analitic și să se impună prin uz în timp, oricum ele nu reprezintă un model de limbă îngrijită și nu sunt acceptabile nici măcar prin scuza efortului de clarificare sau de concizie, întrucât nici una dintre aceste două calități nu apar ca rezultate ale unor asemenea eludări ale normei.

d) Nerespectarea regimului gramatical al unor prepoziții. Acest tip de erori nu apare în textele utilizate pentru analiză.

4. Concluzii

Criteriul cel mai important al evaluării acestor traduceri este inteligibilitatea, accesibilitatea lor căci, spre deosebire de cele beletristice, de exemplu, ele trebuie să vehiculeze informație care trebuie să fie în primul rând corectă, utilizarea / punerea în aplicare a acestor programe și, în final, valoarea lor – deci a textelor care le diseminează – depinzând în mod direct de calitatea informației. În legătură cu acesta, trebuie făcută și o observație care ține de specificul stilului căruia îi aparțin aceste texte – stilul administrativ / juridic (în asocierie cu stilul științific – varianta economică) – și anume repetitivitatea, reluarea aceleiași formule, fără variație, datorită tocmai imperativului de stabilitate caracteristic acestui stil. Structura tipului de text luat în discuție este în general unitară, dezvoltă aceeași succesiune de teme – Descrierea situației curente, Strategii și priorități, Integrarea verificării ex-ante, etc, – care se repetă de câteva ori chiar pe parcursul aceluiași document, cu utilizarea aceleiași terminologii; tocmai faptul că aceeași sintagmă incorectă are o frecvență atât de mare poate avea un impact negativ pe termen lung. Trebuie însă spus și că, dincolo de aspectul strict lingvistic, intervine și aspectul stilistic: stilurile științific și administrativ-juridic sunt supuse unui proces numit de „ritualizare” (Halliday, 1993: 68), trăsăturile lor specifice depășind valoarea strict funcțională și devenind o marcă, o limbă „a prestigiului și puterii” (idem). Contextul în care se produce acest fenomen este cu precădere cel al discursului birocratic, care nu este străin documentelor Uniunii, structură suprastatală care se bazează pe un aparat birocratic impozant și costisitor construit pe elite; discursului birocratic în special îi lipsește, așa cum observă Halliday, complexitatea conceptuală sau subtilitatea argumentării, el folosind complexitatea terminologiei sau a structurii sintactice „pentru a crea o distanță între receptor și emițător, pentru a depersonaliza discursul și a-i da o falsă aparență de raționalitate și obiectivitate.” (Halliday, 1993: 84), pentru a-l face deci acceptabil și a-l impune acolo unde el ar putea fi respins. Cu atât mai necesar este ca un text care poate fi deja opac din cauzele arătate mai sus să fie degrevat de dificultățile suplimentare datorate traducerii. Petru aceasta, în urma analizei, am identificat câteva soluții cu un caracter general: a. cunoașterea statutului prepozițiilor și a restricțiilor legate de folosirea acestora (regim casual, situația construcțiilor idiomatice, etc.) atât în engleză, cât și în română; b. analiza semantică a prepozițiilor și a grupului prepozițional, eliminând traducerea literală, întrucât există numeroase cazuri în care nu se poate vorbi de echivalențe perfecte; c. strâns legată de a doua soluție este cea referitoare la metoda transpunerii prin schimbarea categoriei morfologice a echivalențelor din traducere și a structurii sintactice. Deși propunerile au un caracter general, așa cum am spus, exemplele oferite pe parcursul analizei au ilustrat modul în care pot fi soluționate probleme de complexitate diversă, mereu în spiritul respectului față de limba română ca partener în comunicarea interculturală și în procesul de integrare europeană.

Texte citate

WP1:

- Vademecum: Planuri și documente de programare pentru Fondurile Structurale 2000 – 2006
http://www.mie.ro/Pdr/Romana/mdp_mie_ro/dezvoltare/twinning/vademecum.htm, as retrieved on 4 Oct 2005 05:11:09 GMT.
- EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL XVI REGIONAL POLICY AND COHESION Coordination and evaluation of operations The New Programming period 2000-2006: methodological working papers WORKING PAPER 1 Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents
http://fonduriue.mfinante.ro/pnd/documente/documente/3/en/vademecum_1.pdf.

WP2:

- COMISIA EUROPEANĂ, DIRECȚIA GENERALĂ XVI, COEZIUNE ȘI POLITICĂ REGIONALĂ Coordonarea și evaluarea operațiunilor; Perioada de programare 2000 – 2006: documente de lucru metodologice; DOCUMENT DE LUCRU 2 Evaluarea Ex-ante a intervențiilor Fondurilor Structurale
http://www.mie.ro/Pdr/Romana/mdp_mie_ro/dezvoltare/twinning/document2.htm as retrieved on 4 Oct 2005 05:11:51 GMT.
- EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL XVI REGIONAL POLICY AND COHESION Co-ordination and evaluation of operations The New Programming period 2000-2006: methodological working papers WORKING PAPER 2 The Ex-Ante Evaluation of the Structural Funds interventions
http://www.wales.gov.uk/subieurope/content/structural_actions_00_06/working/exante_en.pdf.

Bibliografie

- Bidu-Vrânceanu, Angela, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura științifică, 1997.
- Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iași, Institutul european, 1999.
- Haliday, M. A. K., J. R. Martin, *Writing Science, Literacy and Discursive Power*, Washington DC, The Falmer Press, 1993.
- Huddleston, Rodney, Geoffrey Pullum, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press, 2002.
- Iordan, Iorgu, V. Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985.
- Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iași, Polirom, 1997.
- Lakoff, J., M. Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago/London, University of Chicago Press, 1980.
- Pană-Dindelegan, Gabriela, *Statutul prepoziției. Cu referire specială la prepoziția „PE”, în Elemente de gramatică. Dificultăți, controversate, noi interpretări*, București, Humanitas educațional, Colecția „Repere”, 2003.
- Quirk, Randolph et al., *A University Grammar of English*, Longman Group Ltd. Hong Kong, 1985.
- Thomson, A.J., A. V. Martinet, *A Practical English Grammar*, OUP, 1960, 1985.

Translating Prepositions From English Into Romanian In European Documents

Romania's accession to the European Union involves the translation of a large amount of documents of various types relying mainly on a mixture of legal and economic specialised vocabulary. The dissimilar theoretical approaches to the semantics of the preposition, as well as the different English and Romanian language systems in which prepositions occur leave room for a number of errors in translation. The present paper analyses and classifies the errors in the corpus selected and attempts at offering some solutions that could improve the final result of translation practice.